

УДК: 338.012

Н. В. Кондукоцова,

*аспірант, Державний науково-дослідний інститут
інформатизації та моделювання економіки,
бульвар Дружби народів, буд.38, м. Київ, 01014, Україна
kneluavp@ukr.net*

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проаналізовано нинішній стан промисловості України та надано інформацію щодо дослідження основних її підгалузей. Окреслено перспективи розвитку промисловості з обґрунтуванням позитивних і негативних тенденцій в розрізі галузей. Наведено прогнозні показники зростання внутрішнього валового продукту, узагальнені результати діяльності підприємств України, проаналізовано основні позитивні та негативні чинники, що впливатимуть на розвиток промисловості в короткостроковій перспективі.

Ключові слова: економіка, промисловість, галузь, промислове виробництво, добувна та переробна промисловість.

Постановка проблеми. Промисловість – провідна галузь господарського комплексу держави, яка має за мету добування та переробку природних багатств. Від стану та розвитку промисловості залежать стан і розвиток інших галузей економіки, соціально-культурного та адміністративно-політичного будівництва, а отже, й рівень життя громадян, розвитку суспільства, держави в цілому. Промисловість підрозділяють на важку (виробництво засобів виробництва) та легку (виробництво предметів споживання), а також на нафтову, вугледобувну, текстильну, харчову та інші види (залежно від кінцевого продукту), які є підгалуззями промисловості. В свою чергу, підгалузі промисловості поділяються на ще більш дрібні – так звані субгалузі промисловості. Наприклад, підгалузь текстильної промисловості поєднує текстильні, швейні та інші підприємства; підгалузь гірничої промисловості – гірничодобувні, гірничо-збагачувальні, гірничо-металургійні та інші підприємства тощо.

Як об'єкт управління промисловість є досить складною системою, що поєднує різні підгалузі. Галузева організація промисловості визначає наперед складну структуру органів державного управління в цій галузі, їх різноманітні повноваження [1, с. 301]. Варто відмітити, що нині розвиток промисловості в Україні обумовлюється різними внутрішніми і зовнішніми чинниками, які необхідно досліджувати, насамперед у зв'язку з антитерористичною операцією на Сході, неефективними реформами та збільшенням боргових зобов'язань держави.

Аналіз останніх публікацій із проблеми. За даними Державної служби статистики України (табл.1), в середині 2017 року тенденції у промисловому секторі країни дещо покращилися. Експерти очікують, що за підсумком 2017р. загалом може бути досягнуто прогнозоване зростання промисловості на рівні 1,4% [2, с.57], але лише за умови покращення виробничої діяльності промислових підприємств у східному регіоні країни. Необхідно проаналізувати основні позитивні та негативні чинники, що впливатимуть на розвиток промисловості в Україні в короткостроковій перспективі, що недостатньо визначено в сучасній науковій літературі.

Мета статті. Дослідити існуючий стан промисловості України та обґрунтувати тенденції її розвитку у розрізі підгалузей в короткостроковій перспективі.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Необхідно відмітити, що валовий внутрішній продукт України в січні-червні 2017 року зріс на 2,5%, а інфляція склала 7,6% [3]. Позитивними факторами, що визначали динаміку економіки України в першому півріччі поточного року, були відновлення внутрішнього та інвестиційного попиту на фоні покращення споживчих очікувань. Основним негативним фактором став остаточний розрив економічних відносин з неконтрольованими територіями на Сході України, що відобразилось на динаміці промислового виробництва.

Таблиця 1

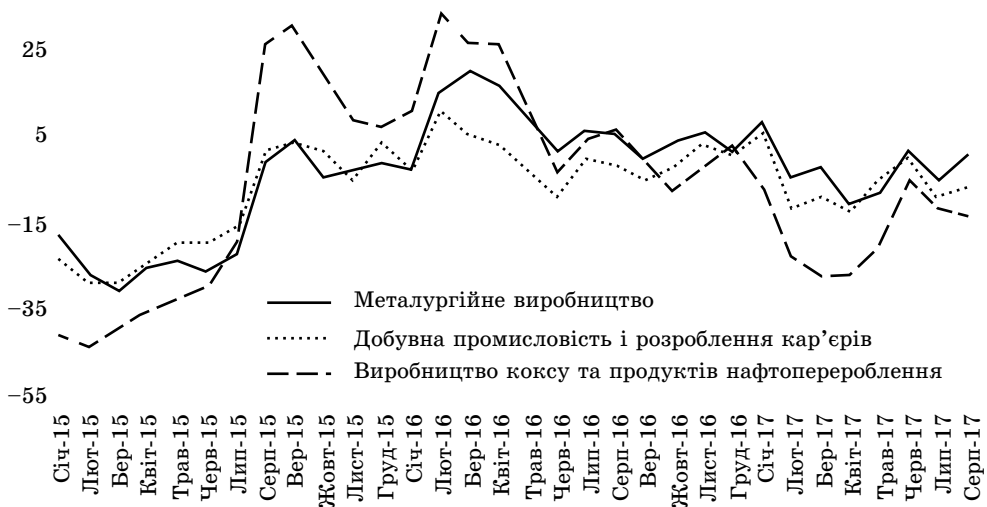
Обсяг реалізованої промислової продукції за основними видами діяльності у січні–жовтні 2017 року

	Код за КВЕД-2010	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу	
		млн грн	у % до всієї реалізованої продукції
1	2	3	4
Промисловість	B+C+D+E	20284,8	100
Добувна та переробна промисловість; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	B+C+D	20019,3	98,7
Добувна та переробна промисловість	B+C	15806,5	77,9

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	В	1381,7	6,8
Переробна промисловість з неї:	С	14424,7	71,1
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	10-12	6944,9	34,2
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	13-15	90,2	0,4
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	16-18	423385,7	2,1
Виробництво коксу та продуктів нафтопереробки	19	4581,2	15,0
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	20	396,9	2,0
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	21	66,6	0,3
Виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції	22,23	669,1	3,3
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	24,25	2136,7	10,5
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	26-30	2511,1	12,4
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	Д	4212,9	20,8
Забір, очищення та постачання води	Е	265,5	1,3

Незважаючи на позитивну динаміку ВВП в цілому, як зазначалося, промисловість України в першому півріччі 2017 року продемонструвала хоча й незначну, але все-таки негативну динаміку (рис.1). Обсяг промислового виробництва зменшився на 0,4%: у добувній промисловості та енергетичному секторі випуск знизився на 6% та 5,6% відповідно, а в переробній промисловості відбулося зростання на 3,6%. У сільському господарстві обсяг виробництва зменшився на 2,1%. У рослинництві відбулося падіння на 8,5%, а в тваринництві скорочення склало 0,9%.

Рис. 1. Металургійне виробництво, добувна промисловість та виробництво коксу, продуктів нафтопереробки, %

У першому півріччі позитивну динаміку продемонстрував оптовий товарообіг (на 1,5%), а вантажообіг зріс на 9,1%. Знаковим стало зростання в будівництві – на 24,6%. Обсяг будівництва будівельних споруд збільшився на 28,7%, нежитлових будівель – на 27,3%.

Серед підгалузей промислової діяльності позитивна динаміка спостерігалася:

- у хімічному виробництві – в основному внаслідок відновлення роботи ТОВ «Карпатнафтохім» (постановою КМУ №299 від 26 квітня 2017р. для підприємства встановлено щорічні квоти на безакцизне ввезення і закупівлю сировини);

- у машинобудуванні – за рахунок виробництва автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів, вантажних вагонів та вагонів-платформ, вантажних автомобілів – зріс внутрішній попит з метою оновлення рухомого складу як з боку підприємств, які надають транспортні послуги, так і домогосподарств;

- у харчовій промисловості – зростання в умовах підвищення як внутрішнього споживчого (хоча у структурі роздрібного товарообороту частка вітчизняних продовольчих товарів зменшилася до 82,9% у першому півріччі 2017р. порівняно з 85% у першому півріччі 2016р.), так і зовнішнього попиту (частка експорту у структурі реалізації продукції галузі зросла до 29,4% порівняно з 25,7% у першому півріччі 2016р.).

Так, станом на 01.08.2017р. порівняно з 01.08.2016р. запаси насіння соняшнику у підприємств, що займаються зберіганням і переробкою, зросли у 2,6 раза, виробництвом м'яса – збільшення сировинної бази з боку сільськогосподарського виробництва та високий попит на зовнішніх ринках (за 7 місяців 2017р. вартісні обсяги експорту групи «м'ясо та їстівні субпродукти» зросли у 1,6 раза, а фізичні – на 36%). В той же час станом на 01.09.2017р. порівняно з 01.09.2016р. запаси кам'яного вугілля скоротились на 13,6%, а

фізичні обсяги імпорту вугілля за 7 місяців 2017р. зросли на 20% та вартісні – на 17,1%.

До позитивних тенденцій розвитку промислового виробництва варто віднести постійне збільшення кількості підприємств, які отримали право експорту на світові ринки харчових продуктів тваринного походження – із 667 у 2016 році – до 734 станом на липень 2017р. (з них 103 підприємства – до країн ЄС). За даними World Steel Association, у серпні 2017 року Україна займала 11-те місце в рейтингу світових виробників сталі.

Необхідно також зазначити, що в першому півріччі 2017 року в Україні введено в експлуатацію 126,5 МВт потужностей відновлюваних джерел енергії, які працюють за «зеленим» тарифом. Зокрема, 118,1 МВт складають об'єкти сонячної енергетики, 5,5 МВт – електростанції на біогазі та 2,9 МВт – мала гідроенергетика.

Таким чином, є всі підстави стверджувати, що до кінця 2017р. позитивну динаміку зберігали галузі споживчого спрямування – харчова промисловість та текстильне виробництво внаслідок розширення споживчого попиту домогосподарств. Водночас, енергетичний комплекс функціонував в умовах поступової диверсифікації джерел постачання енергетичної сировини. В цілому, у промисловості очікується за підсумком року зростання з урахуванням можливості диверсифікації джерел постачання енергетичної сировини та продовження поживлення ділової активності в економіці.

Така тенденція підтверджується такими статистичними даними. Великі і середні підприємства України в січні-червні 2017 року отримали 186,3 мільярда гривень прибутку до оподаткування, що в 3 рази вище показника за аналогічний період попереднього року (62,9 млрд грн). Частка збиткових підприємств в Україні за підсумками січня-червня 2017 року знизилася до 31,2% у порівнянні з 34,6% в 2016 році.

У першому півріччі 2017 року основним чинником розвитку економіки було відновлення внутрішнього попиту та події на сході країни. Припинення торгівлі з неконтрольованими територіями та захоплення низки підприємств закономірно мали негативний вплив на темпи економічного зростання. Разом з тим, підтримку економіці на початку 2017 року надали приватне споживання, завдяки відновленню зростання реальних доходів населення і подальше зростання інвестицій високими темпами. У першому кварталі 2017 року зростання номінальних доходів населення суттєво прискорилося за рахунок їх найбільших складових: соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів (зросли на 31,8%) та заробітної плати (зросла на 25,9%).

У другому кварталі поточного року припинення торгівлі з неконтрольованими територіями продовжило позначатися на показниках економічної активності, насамперед промисловості. Під впливом погодних умов дещо погіршилась ситуація в енергетичному секторі та сільському господарстві.

З іншого боку, тривало поліпшення ділових очікувань підприємств та споживчих настроїв населення. Крім того, у другому кварталі

значно збільшилися капітальні видатки зведеного бюджету. Зокрема значно активізувалося будівництво інженерних споруд завдяки спрямуванню значної частини митних зборів у рамках “митного експерименту” на відновлення дорожньої інфраструктури. Це свідчить про збереження ролі інвестицій в економічному зростанні.

Споживчий попит продовжив зростати в умовах підвищення реальних заробітних плат населення, формування позитивних споживчих очікувань на тлі зміцнення курсу національної валюти, а також поступового поживлення споживчого кредитування. Також до позитивних факторів треба зарахувати успішне завершення третього перегляду програми EFF з МВФ, що дало змогу уряду отримати черговий транш кредиту макрофінансової допомоги від Європейської комісії.

Фіскальна політика залишалася стриманою в умовах виконання бюджетів усіх рівнів з профіцитом. У січні-травні 2017 року позитивне сальдо зведеного бюджету сягнуло 50,5 млрд грн завдяки профіциту бюджетів усіх рівнів. Доходи зведеного бюджету збільшилися на 46%, зокрема за рахунок податкових змін та додаткових ресурсів (перерахування НБУ та конфісковані кошти). Високі темпи зростання податкових надходжень (31,1%) були передусім забезпечені значними надходженнями від податків на доходи фізичних осіб, податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість.

Фактор націоналізації Приватбанку до середини року втратив нагальну гостроту, однак залишається актуальним в середньостроковому періоді. Націоналізація Приватбанку вирішила системну проблему в банківському секторі, проте створила довгострокову проблему внаслідок різкого зростання державної частки у банківській системі (за даними НБУ, частка держави у банківському секторі сягнула 56% за чистими активами та 62% за депозитами населення). При цьому, починаючи з початку 2017 року, практично відсутні результати реформування державних банків.

До основних ризиків та факторів, які можуть мати негативний вплив на динаміку України в другій половині 2017 року, треба віднести наступні:

- активізація бойових дій на Сході України;
- загострення внутрішньополітичної кризи;
- розгортання «гібридної війни» у нових сферах;
- втрата експортних надходжень через погіршення кон'юнктури традиційних сировинних та товарних ринків;
- недонадходження до бюджету й потреба додаткових запозичень;
- слабка доступність інвестиційних ресурсів;
- невиконання діючих домовленостей з МФО, що може призвести до «заморожування» допомоги чи кредитних ресурсів для реалізації окремих проектів.

Національний банк України погіршив прогноз із зростання ВВП України на поточний рік з 1,9% до 1,6%. Кабінет Міністрів України також погіршив прогнозні показники ВВП і інфляції на 2017 рік – до 1,8% і 11,2%, відповідно. МВФ теж погіршив свій прогноз економічного зростання для України на цей рік – до 2% з 2,9%, але на 2018 рік прогноз покращився – з 3% до 3,1%.

Основною рушійною силою економічного зростання на прогнозний період залишатиметься приватне споживання, що значною мірою пов'язане зі зростанням реальної заробітної плати під впливом урядової політики з підвищення соціальних стандартів.

Одночасно стримуючим фактором стане продовження політики поступового зниження норм субсидій на оплату послуг житлово-комунального господарства, що частково компенсуватиме зростання як заробітних плат, так і пенсійних виплат. Очікуване поступове по-зжавлення кредитної активності, якому сприятиме зниження процентних ставок в економіці, стане додатковим фактором подальшого зростання обсягів приватного споживання у середньостроковій перспективі. Темпи зростання інвестицій в українську економіку у 2017 році дещо сповільнили внаслідок зростання витрат бізнесу на оплату праці, проте зберегли позитивну динаміку.

Експорт та імпорт у реальному вимірі суттєво не змінили (проте в номінальному повинні відчутно зрости через збільшення світових цін). Додатковий попит на імпортовану продукцію очікується із боку домогосподарств у зв'язку з продовженням підвищення їх реальних наявних доходів.

Висновки. Таким чином, особливо важливо, щоб уряд зайняв більш активну позицію в сфері збереження позитивної динаміки економічного розвитку України, зокрема й за рахунок розвитку промисловості. Це стосується, передусім, необхідності прискорення темпів реформ, що сприятиме залученню інвестиційних ресурсів (як зовнішніх, так і внутрішніх). Актуальним залишається питання необґрунтованого втручання держави в економічні процеси, зокрема в контексті низького рівня захисту прав власності. Продовження та прискорення реформ також є важливим з огляду на конструктивну співпрацю з МВФ, адже розрив відносин вкрай негативно відобразиться на іміджі України.

Список використаних джерел

1. **Адміністративне право:** підручник / НЮАУ ім. Я. Мудрого; за заг. редакцією: Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй. – Х.: Право, 2010. – 624 с.
2. **Легка промисловість України: реалії та перспективи розвитку** [Текст]: експертно-аналітична доповідь / [П. М. Грищенко, Т. Л. Ізовіт, А. В. Курганський та ін.]. – К.: КНУТД, 2017. – 80 с.
3. www.ukrstat.gov.ua

Неля Валерьевна Кондукоцова,
аспірант, Государственный научно-исследовательский институт
информатизации и моделирования экономики,
бульвар Дружбы народов, д.38, г. Киев, 01014, Украина
knelyavp@ukr.net

Состояние и тенденции развития промышленности в Украине

Аннотация. В представленной статье проанализировано нынешнее состояние промышленности Украины и предоставлена информация по исследованию

основных ее подотраслей. Определены перспективы развития промышленности с обоснованием положительных и отрицательных тенденций в разрезе отраслей. Приведены прогнозные показатели роста внутреннего валового продукта, обобщенные результаты деятельности предприятий Украины, проанализированы основные положительные и отрицательные факторы, которые будут влиять на развитие промышленности в краткосрочной перспективе.

Ключевые слова: экономика, промышленность, отрасль, промышленное производство, добывающая и перерабатывающая промышленность.

Nelia Kondukotsova,

State Scientific Research Institute

for Information and Economic Modeling, postgraduate,

Boulevard of Friendship of Peoples, 38, Kyiv, 01014, Ukraine

knelyavp@ukr.net

State and trends of development of industry in Ukraine

Abstract. In the presented article the analysis of the existent state of industry of Ukraine is conducted and information is given on research of her basic subindustries. The prospects of development of industry are outlined with the ground of positive and negative tendencies in the cut of industries. Prognosis indexes over of height of internal gross product, generalized results of activity of enterprises of Ukraine, are brought, basic positive and negative factors that will influence on development of industry in a short-term prospect are analysed.

Keywords: economy, industry, industrial production, extractive and processing industry.